

Refleksioner fra kandidaten

Mine refleksioner kommer på baggrund af min undervisning som kandidat i 2010 og 2011 på hhv. et handels- og et teknisk gymnasium¹. Metoden jeg anvender, er provokerende påstande om min undervisning. Påstandene skal fremtvinge refleksion. De skal danne udgangspunkt for forhold, jeg vil arbejde videre med i fremtiden.

Bemærk, at det er påstande, som nødvendigvis ikke afspejler den fulde virkelighed, men netop kun er påstande, der skal fremtvinge refleksion.

Jeg arbejder ikke tematiseret

Generelt tager min undervisning udgangspunkt i de formål, faglige mål og kernestof, der beskrives i bekendtgørelserne for hhx og htx. Sådan bør det også være. At man som underviser følger de mål og det indhold, som politikerne har opstillet.

Omvendt ser jeg et stort problem i, at min undervisning er meget styret af lærebøger og deres præsentation af stoffet. Der står intet i bekendtgørelserne om, at det er bestemte lærebøger, der skal anvendes. I International Økonomi er der faktisk kun en bog på markedet²!

¹ I forbindelse med mit arbejde som seminarieadjunkt i 1995-1999, foretog jeg også en række refleksioner over undervisning, pædagogik og undervisningssystemet. Skriftet hedder: "*Det danske uddannelsessystem ved årtusindskiftet - udfordringer, kompetencer, myter og ideer*". De findes online på adressen: <http://www.policy.dk/diskaos.pdf>. Andre refleksioner foretog jeg i 2004 i artiklen "*Teser om pædagoger i det 21. århundrede*". Det er bevidst provokationer, netop for at fremtvinge refleksion! Artiklen findes her <http://www.uriasposten.net/archives/5674>

² International økonomi A-niveau, 2010, af Henrik Kureer. Har også skrevet den bog, der anvendes på B-niveau.

Jeg mener, at lærebøgerne bliver for dominerende³. Bøgernes⁴ kapitler kan komme til at bestemme kadencen i undervisningen. Jeg skal nå bogen inden sommerferien! I bekendtgørelserne tales der om, at undervisningen skal være tematiseret. I den travle hverdag bliver "*temaerne*" desværre til afsnit og kapiteloverskrifter fra lærebøgerne.

Naturligvis har jeg i min daglige undervisning inddraget supplerende stof i form af avisartikler og tv-indslag, men stadig synes jeg, at lærebøgerne bliver for dominerende. Endnu værre er det, når jeg på grund af travlhed blot anvender spørgsmålene fra bøgernes arbejdshæfter. Jeg føler, at jeg bliver reduceret til en undervisningsrobot. Naturligvis er det også et problem, at mange af eleverne har ældre udgaver af bøgerne. Finanskrisen er ikke kommet med. Flere steder står der direkte usandheder i bøgerne. F.eks. at arbejdsløsheden er historisk lav!

Fra Samfundsfag B har jeg dog erfaring med, at eleverne faktisk ønsker, at vi skal anvende en lærebog. Det giver overblik og tryghed, men lærer de noget? Er det særligt selvstændigt? Er det ikke dræbende kedeligt? Hvorfor er der ikke et større udvalg af lærebøger og materialer på biblioteket?

Jeg er ikke helt tilfreds med måden, hvorpå jeg har undervist i Samfundsfag og International Økonomi. Undervisningen er for lidt tematiseret, og for meget styret af lærebøgerne. Meget af min undervisning bliver et spørgsmål om at formidle stoffet i bøgerne og sikre mig, at eleverne har forstået det. Scenen bliver ofte, at jeg som lærer stiller et spørgsmål, og derefter forventer et bestemt svar fra eleverne. De bliver ofte reduceret til papegøjer eller veldresserede hundehvalpe. Undervisningen bliver rigid og skolastisk. Det nærmer sig behaviorisme. Metoden kan let bidrage til, at eleverne får en

³ Jeg tænker på følgende to bøger, som har samme forfatter, og hvor der faktisk er samme perspektiv og gentagelser fra den ene bog til den anden. Bøgerne er: Samfundsfag C, 2. udgave 2008, af Claus Lasse Frederiksen og Henrik Kureer, og International økonomi A-niveau, 2010, af Henrik Kureer.

⁴ For 15 år siden skrev jeg et par provokerende artikler om lærebøger med titlerne "*Ingen grundbøger i samfundsfag*" og "*Kruseduller*". Artiklerne findes bl.a. på Undervisningsministeriets hjemmeside under samfundsfagsdidaktik for lærerseminarierne. Jeg mener stadig, at artiklerne er relevante. "*Ingen grundbøger i samfundsfag*", 1997: http://www.emu.dk/sem/fag/sam/sam_didaktik/index.html <http://www.policy.dk/art3.htm>; "*Kruseduller*", <http://www.policy.dk/krus1.htm>

opfattelse af, at verden er sort og hvid. At der er noget, der er rigtigt, og noget der er forkert. En opfattelse, som ikke er i overensstemmelse med tankerne omkring (social) konstruktivismen⁵. At virkeligheden, og de begreber vi anvender, er sociale konstruktioner. I sidste ende er begreber og teori måske et udtryk for magt.

I fremtiden vil jeg forholde mig mere kritisk til lærebøgerne og deres stofudvælgelse. Være mere bevidst om, at bibringe eleverne en viden om, at teorier og begreber er sociale konstruktioner, som skal forstås i en historisk kontekst.

Jeg vil arbejde på, at min undervisning i større udstrækning kommer til at bygge på elevernes nysgerrighed frem for lærebøgernes indholdsfortegnelser. At undervisningen bliver mere autentisk.

Jeg problematiserer ikke

I forlængelse af, at jeg ikke arbejder tematisk, arbejder jeg heller ikke problemorienteret. Det skyldes, at lærebøgerne ikke er problematiserende. Der opstilles ikke centrale problemstillinger, og eleverne præsenteres ikke for aktuelle dilemmaer. Bøgerne forholder sig ikke kritisk til de teorier og begreber de præsenterer. I bøgerne om International Økonomi fremstår teorier og begreber som objektive kendsgerninger. International Økonomi præsenteres som en teknisk videnskab udarbejdet af objektive økonomer.

Der står i bekendtgørelserne, at jeg skal arbejde problemorienteret, men det er vanskeligt, når lærebøgerne lidenskabsløst præsenterer et stof.

Generelt føler jeg, at min undervisning ikke er innovativ, elevaktiverende eller problematiserende. Faktisk er det traditionel undervisning, som man også kunne møde, da jeg skrev artikler for 10 til 15 år siden⁶. Det er ikke min undervisning, der gør eleverne

⁵ Wenneberg, Søren Barlebo (2002): Socialkonstruktivisme – Positioner, problemer og perspektiver, Samfundslitteratur.

⁶ Se noter 1 og 4.

kreative, nysgerrige, kritiske og får dem til at blive iværksættere eller forskere. Fokus er på klafkis "*material dannelse*"⁷. Det vil jeg arbejde på at ændre i fremtiden.

Jeg arbejder ikke tværfagligt

I min undervisning har jeg ikke arbejdet tværfagligt, altså som jeg forstår intentionerne bag ordet tværfaglighed og flerfaglighed. Situationer, hvor vi er to eller flere lærere, der underviser sammen og overskrider vores fag i et fælles tema. To eller flere lærere med forskellige baggrunde, der på samme tid underviser fælles elever. Der kan være mange årsager til dette. Der er måske ikke ressourcer til det, eller mine kollegaer har måske ikke lyst til det.

Kan det også være lærebøgernes skyld? Som tidligere nævnt, bliver International Økonomi eller Samfundsfag synonymt med bøgerne, og dermed bliver det vanskeligt at arbejde tværfagligt. Bogen er faget! Hvis ikke en problemstilling er berørt i bogen, er den ikke en del af faget.

Som udgangspunkt er jeg ikke interesseret i de andre lærers fag.

Dette vil jeg ændre i fremtiden. Jeg vil interessere mig for helheden og mine kollegaers fag. Jeg vil arbejde tværfagligt og flerfagligt. Jeg vil finde problemstillinger, der ligger hinsides bøgernes encyklopædiske prætentioner.

Jeg giver rammerne og eleverne skylden

Årsagerne til, at jeg ikke lever op til intentionerne i bekendtgørelserne er måske også rammefaktorerne og elevforudsætningerne. Antallet af lektioner er begrænset. Der er meget kernestof, der står omtalt i bekendtgørelserne. Forberedelsestiden er knap. Det gør

⁷ Se f.eks. omtale af Klafkis dannelsesteori hos Jens Dolin, (2010): "*Dannelse, kompetence og faglighed*" i Gymnasiepædagogik, En grundbog, 2010, Hans Reitzels Forlag.

det vanskeligt, at få tid til selv at fremstille kompendier. Derfor har jeg ikke tid til at arbejde tematisk, problemorienteret og tværfagligt (flerfagligt).

Eleverne har måske heller ikke de forudsætninger, der skal til, for at arbejde på denne måde. Jeg har dog set både elever i folkeskolen og på handelsgymnasiet, som faktisk kan blive meget engageret, hvis de selv har valgt et tema og en interessant problemstilling.

Jeg oplevede det, da mine elever var konsulenter for borgmesteren i byen. De skulle komme med løsningsforslag. Kommunen havde, ifølge regeringens definition, fået en ghetto. Vi gik rundt i Ghettoen og foretog observationer. Eleverne interviewede nøgle personer. Som konsulenter fremlagde de deres rapporter for borgmesteren i byrådssalen. Borgmesteren var til tider kritisk overfor forslagene, men konsulenterne svarede igen.

Jeg vil i fremtiden ikke give rammerne og eleverne skylden for, at min undervisning ikke er tematisk, problemorienteret og tværfaglig.

Jeg giver ikke eleverne indflydelse på undervisningen

Hvorfor er det altid mig, der bestemmer, hvad eleverne skal have for af lektier? Er denne praksis med til at udvikle elevernes selvstændighed og innovationsevne? Hvorfor laver vi ikke sammen en plan for arbejdet, afleveringer og hvor meget lektier der skal læses?

Hvordan kan jeg udvikle en situation, hvor det rent faktisk er eleverne, der giver hinanden lektier for? Eller endnu bedre, en situation, hvor eleverne ikke kan lade være med at læse på grund af deres nysgerrighed og engagement?

I længden kan jeg ikke forestille mig, at jeg om fem år står med samme lærebøger. Allerede nu mærker jeg metaltrætheden efter at have været igennem Samfundsfag C bogen fem gange! Klare jeg en sjette gang?

I fremtiden vil jeg arbejde mere problemorienteret, således at det ikke kun handler om at formidle et stof. At eleverne bliver aktiv lærende, der selv medvirker til at finde temaer og problemstillinger. At de selv begynder at skrive deres egne lærebøger. At de bliver skabende frem for nu, hvor de blot konsumerer. At de bliver aktive frem for nu, hvor de ofte er passive. At jeg betragter dem som voksende selvstændige mennesker og ikke som børn.

I fremtiden vil jeg løsrive mig fra lærebøgerne, og arbejde med udgangspunkt i "*rigtige*", "*autentiske*" og "*aktuelle*" temaer. Jeg vil give eleverne reel indflydelse på, hvilke temaer, der skal arbejdes med, frem for blot at uddele en lærebog. Det kunne måske medvirke til et større engagement hos eleverne.

I fremtiden vil jeg få eleverne til at problematisere, hvad viden er. Stille spørgsmål om, hvem der har magten til at definere, at noget er viden. Hvem har bestemt, hvilke begreber og teorier de skal lære? Er viden historisk betinget?

Jeg er slave af det taksonomiske niveau

Hvorfor er det så vigtigt, at eleverne kan skelne mellem redegørelse, analyse og vurdering (diskussion)? Er det ikke blot en ny form for rigid skolastik? Hvorfor skal virkeligheden deles op på denne måde? Dræber jeg ikke elevernes kreativitet, innovation og selvstændighed, når jeg i den grad fokuserer på de taksonomiske niveauer. Er det ikke blevet til en hellig treenighed i gymnasiets verden? Hvordan kan man i øvrigt arbejde problemorienteret, tværfagligt, flerfagligt, virkelighedsnært samtidig med eleverne skal folde deres hænder, og have de tre niveauer med?

Hvad vil en socialkonstruktivist sige til taksonomien⁸? Holder den? Kan man med baggrund i epistemologi og ontologi skelne mellem redegørelse, analyse og vurdering (diskussion)?

⁸ Få inspiration fra Wenneberg, Søren Barlebo (2002): Socialkonstruktivisme – Positioner, problemer og perspektiver, Samfundslitteratur.

Er det ikke blot et gammeldags positivistisk videnskabssyn, der har rødder helt tilbage til oplysningstiden⁹?

Er taksonomien ikke udtryk for den gamle konservative og bevarende gymnasieskole? Lærer eleverne ikke blot, at de skal besvare et spørgsmål, stillet af læreren, på en bestemt måde? Opdrager vi ikke eleverne til at gøre, hvad der bliver sagt? At de skal følge en plan, det taksonomiske niveau? Hvorfor lærer vi dem ikke i stedet, at stille spørgsmålene frem for at besvare dem? Er det ikke det, vi skal leve af i fremtiden? At stille spørgsmål og at udvikle? Kan vi som samfund leve af, blot at besvare de spørgsmål, andre har stillet?

Jeg vil i fremtiden være mere kritisk overfor taksonomien og andre rigide regler. Hvorfor skal en synopsis eller et projekt netop se ud på den, og den måde? Dræber taksonomien og konventionerne ikke elevernes kreativitet, fantasi og evne til at skabe? Medvirker det ikke til skriveblokeringer hos unge hjerner? Er taksonomien og konventionerne måske udviklet for lærernes og systemets skyld? For at gøre det lettere, når vi skal bedømme elevernes arbejde og give karakterer?

Jeg mener, at eleverne er dumme, dovne og kun tænker på fester

Ofte mener jeg, at eleverne er dumme. Der er mange ting, de ikke ved. De ved end ikke, hvem der er statsminister i Danmark! Det vigtigste i deres verden er Paradise Hotel, Facebook, computerspil og fester.

Mange af eleverne er dovne. Hvorfor læser de ikke på deres lektier? Hvorfor laver de ikke deres afleveringer? Hvorfor pjatter de, når jeg sætter dem ud i grupper? Hvorfor spiller de computer, når jeg gennemgår det centrale stof?

Er min analyse rigtig? Er jeg en gammel mand, der ikke forstår, hvad der sker? Er det fordi de ikke værdsætter mine tv-programmer, mine aviser, mine bøger og mine værdier, at jeg

⁹ Læs f.eks. om den Cartesianske vidensteori, men også hele kapitlet om viden og vidensformer hos Qvortrup, Lars (2004): Det vidende samfund, Mysteriet om viden, læring og dannelse, Forlaget Unge Pædagoger.

til tider bliver irriteret på dem? Skulle jeg måske prøve at forstå deres verden? Hvad har den af kvaliteter?

Er det fordi min undervisning er kedelig? At det stof jeg præsenterer, er langt fra deres hverdag? Kan de ikke "*linke*" til det? Jeg synes min gennemgang af EU`s institutioner var god. Jeg redegjorde klart for, hvad "*kvalificeret flertal*" i Ministerrådet betød.

I fremtiden vil jeg prøve at forstå elevernes virkelighed. Hvordan de får mening i deres tilværelse. Jeg vil også overveje, hvilke krav det er, jeg som lærer stiller. Hvilket system er det, jeg repræsenterer? Er jeg med til at skabe frihed, demokrati, tolerance, kreativitet og nysgerrighed? Eller er jeg i virkeligheden repræsentant for et undertrykkende system, hvor det mere handler om kontrol? At udele straf og anerkendelser ved hjælp af karakterer, samtaler, breve og indberetninger?

Jeg er i centrum

I mine timer fylder jeg meget. Ofte er det mig, der har svarene og løsningerne. Hvorfor siger jeg ikke, at jeg er i tvivl? Hvorfor lader jeg ikke eleverne arbejde noget mere selv? Hvorfor går jeg hen og bliver autoriteten? Hvorfor bruger jeg så meget tid på at kontrollere eleverne? Hvorfor bliver jeg den patriarkalske far eller bossen på arbejdspladsen? Hvorfor skælder jeg ud? Tjekker om de laver noget? Om der er fravær? Om de opfører sig ordentligt? Om de har læst lektien? Har jeg tænkt over mit menneske- og dannelsessyn?

Er det fordi, jeg har et behov for, at føle mig som en autoritet? Føle, at jeg ved noget? At min tilstedeværelse er berettiget? At opnå anerkendelse og komme til at stråle? Er det fordi, jeg blot forsøger at leve op til de forventninger min arbejdsplads har?

I fremtiden vil jeg fylde mindre i klassen og blive vejlederen frem for autoriteten. Lægge mere vægt på læring og mindre på kontrol.

Jeg arbejder bedst i klasselokalet

Jeg har det bedst, når jeg underviser i et firkantet klasselokale, hvor der er et kateter og en tavle. Et lokale, hvor eleverne sidder på stole i lange rækker bag opstillede borde. Her føler jeg mig tryk. Jeg står op i min fulde højde, og har overblik over besætningen. Hurtigt kan jeg slå ned, hvis jeg spotter uro. Jeg kan klare 45 minutter af gangen. Så skal både jeg og besætningen have luft!

I fremtiden vil jeg gerne have, at vi bryder boxprincippet. At fodringen ikke foregår i moduler af 45 minutter, men at hestene slippes løs ude på markerne. At vi går over til løsdrift¹⁰.

Jeg er underviser, fordi det giver mig en løn

Når jeg går på arbejde for at undervise, er det for at tjene penge. Ikke for at ændre verdenen. Ikke for at skabe almindelse og tage udgangspunkt i epokale nøgleproblemer¹¹. Ikke, fordi jeg vil have en verden med mere fred, et bedre miljø, mindre ulighed, mere solidaritet og mindre kontrol. Ikke fordi jeg brænder for mit fag.

Jeg vil i fremtiden forsøge at undgå den fælde, at det at undervise, bliver et arbejde, som kan sidestilles med at køre lastbil eller arbejde i en bank. Jeg vil undervise, fordi jeg vil forandre verdenen.

Kandidaten

¹⁰ Se evt. foredrag, som jeg afholdte i Italien i 2001 med titlen: [Fewer bricks more learning](http://www.policy.dk/foredrag/mursten.pdf). Det findes på adressen: <http://www.policy.dk/foredrag/mursten.pdf>. Se også foredrag afholdt i Norge mm: [26.04.01: A virtual playground](#). Accepteret af International Conference on E-Education 2001, 29-30. oktober 2001, Kuala Lumpur, Malaysia. Fremlagt på konference i Norge: "*Biblioteket som pædagogisk ressurs*" på Hauglandsenteret den 25. og 26. juni 2001. Omtale findes her: [1](#), og [2](#) i det norske tidsskrift Bibliotekaren, 9. årgang 8, 2001.

¹¹ Se Klafki, Wolfgang (2001): *Dannelsesteori og didaktik – Nye studier*, Forlaget Klim, pp.65-91.

Alias

Peter Gorm Larsen

Hortensiavej 33,

7700 Thisted

April 2011